

Europees kwalificatiestelsel
in de praktijk

Een paard van Troje, gevuld met innovatoren

Een Europees vergelijkingsmodel voor kwalificaties moet de mobiliteit van beroepskrachten stimuleren. Maar vergelijking van opleidingen en diploma's is lastig. Het Rigo-project Equfas laat zien hoe dit in de praktijk kan.

“Dit project heeft mijn leven veranderd”, vertelt de Estse bosbouwleerling Villu Vilinurm. “Ik heb meer zelfvertrouwen gekregen en durf nu initiatief te nemen.” Leerlingen uit Finland, Oostenrijk, Nederland en Spanje vertellen op de slotconferentie in Estland vergelijkbare ervaringen: “Je leert over andere culturen”, zegt Jan-Paul Vinck die in

Houten een bbl-opleiding groene ruimte doet. Sara Pleitola uit Finland ontdekte in Nederland hoe belangrijk het is om het Engels goed te beheersen.

Wisselkoers

“Mobiliteit is belangrijk voor de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen”, vindt projectleider André Huigens. Het

helpt je, zoals de leerlingen illustreren, je bewust te worden van jezelf. Bijvoorbeeld dat je initiatief moet nemen of dat je open moet staan voor andere culturen. Om die mobiliteit te stimuleren, is het nodig dat bedrijven in Europa weten hoe ze afgestudeerden van een beroepsopleiding uit Griekenland of Nederland kunnen inschatten: Op welk niveau functioneren ze? Wat kun je van ze verwachten?

Om mobiliteit mogelijk te maken, heeft de EU in 2008 een referentiekader (eqf) vastgesteld. Dit kader (te vinden op ec.europa.eu) beschrijft van acht verschillende niveaus de kennis, vaardigheden en competenties in algemene termen. Vanaf 2012 moeten alle Europese diploma's voor beroepsopleidingen verwijzen naar de niveaus uit dit kader. Deze eqf is geen vervanging voor de bestaande kwalificatiestructuren. Die blijven gehandhaafd. Het is een instrument om Europese opleidingen en diploma's te kun-

Hoe beschrijf je 'Carries out tasks under supervision' in een voor leerling te begrijpen omschrijving? De omschrijving en niveauaanduiding zijn stof voor discussie

Actief leren, een gevolg van de praktische invulling van de eqf zorgt voor een omslag in denken bij docenten

nen vergelijken. De Nederlandse niveaus 2, 3 en 4 komen niet vanzelfsprekend overeen met de niveaus 2, 3 en 4 van de EQF. Ons niveau 4 lijkt soms meer op niveau 5 uit de eqf.

“Het is een beetje zoals de euro”, legt Huigens uit. “Maar elk land houdt wel zijn eigen munt”. Lastig is dat de wisselkoers nog niet echt duidelijk is. De terminologie is theoretisch, in de praktijk moeilijk toepasbaar. Kun je een koers vinden die werkt? Hoe werkt de eqf in de praktijk als je naar de kennis en vaardigheden van mbo-leerlingen kijkt? Kun je opleidingen uit bijvoorbeeld Oostenrijk, Estland of Nederland wel met elkaar vergelijken? Lukt het om aan de hand van een assessment te bepalen op welk Europees niveau een leerling of medewerker functioneert? Het zijn de vragen die Huigens bezighouden. als hij in 2006 als coördinator internationalisering van het Wellantcollege, een Rigo-project aanvraagt. Hij wil de eqf op een praktische manier toepassen.

Competenties?

In 2007 startte het project. Huigens betrok scholen en bedrijven en organisaties uit zes verschillende landen (Griekenland, Estland, Finland, Oostenrijk, Spanje en Nederland) en ging op een

praktische manier aan de slag. Leerlingen uit de zes landen werkten twee maanden in een van de andere landen op een bedrijf en ondergingen een assessment (zie ook reportage VGO 2008 09). Zo krijg je een praktisch vergelijkingsmodel voor de verschillende opleidingen, was het idee.

Het idee lijkt simpel. Op basis van niveau 3 van de EQF ontwikkel je een assessment en daarmee ga je meten. Maar de praktijk was weerbarstig, zo vertelt de Spaanse assessor Maria Antonietta Lorente op donderdagmorgen 15 oktober. Ze blikt terug op het verloop van het project. Tijdens de startbijeenkomst, ook in Estland in 2007, legde Huigens uit dat de EQF bestaat uit een beschrijving van kennis, vaardigheden en competenties. Het woord competenties riep voor veel deelnemers vragen op. ‘Competenties, wat zijn dat?’ Onderwijsmensen zijn gewend om te denken in vakken, kennis, zo vertelt ze, en zijn aanbodgericht. “We hebben een omslag in denken moeten maken en dat is lastig.”

Niet alleen die omslag was lastig, ook het ontwikkelen van assessments op zichzelf was lastiger dan gedacht. In de projectperiode hebben docenten en mensen uit het bedrijfsleven in drie rondes het assessment ontwikkeld.

Daarbij heeft het project dankbaar gebruik gemaakt van de systematiek van het 4cyourway project. Het hielp de eqf te concreet te maken. De assessments die in de derde ronde ontwikkeld zijn, zijn web based. (zie <http://tinyurl.com/equfas-assessment> voor een demo). Leerlingen, begeleiders en assessoren kunnen in hun eigen taal aan de slag. Het werkt naar tevredenheid van bedrijfsleven, assessoren en leerlingen.

‘Dit project heeft ervoor gezorgd dat de kloof tussen praktijk en Brussel kleiner is geworden’

Boss

Het assessment brengt in kaart of een werknemer of leerling in staat is te functioneren op niveau 3 van de eqf. Het meet de eigenschappen die van belang zijn bij het werken in een vreemde omgeving zoals openheid, aanpassingsver-

Op welk van de acht Europese niveaus plaats je beschrijvingen van de competenties? En hoe formuleer je die in begrijpelijke taal? De laatste hand aan het resultaat van de workshop

mogen of taalvaardigheid. De omslag in denken, de paradigmashift, die de Spaanse Lorenta noemde, blijkt ook tijdens deze conferentie lastig. In workshops worden de ruim honderd deelnemers gevraagd competentiebeschrijvingen op het goede niveau in te schatten of te vertalen. Soms nemen de leerlingen het voortouw, zoals op donderdagmiddag 15 oktober. In de stromende regen vragen ze de deelnemers deel te nemen aan ‘games’ en zo competentiebeschrijvingen te verzamelen. Taak is om ze op het juiste niveau in het framework te plaatsen. Het blijkt lastig: Op welk van de acht niveaus plaats je de kernwoorden ‘explaining’ ‘explaining and applying’ of ‘understanding’ als het om ‘knowledge and understanding’ gaat?

In andere workshops, op vrijdagochtend, denken de deelnemers na over het curriculum. Hoe kun je dit aanpassen zodat je een competentiegericht EQF kunt ondersteunen? En hoe vertaal je de beschrijvingen in leerlingentaal? ‘Carries out tasks under supervision’ wordt bijvoorbeeld: ‘you work together with your boss on your task’.

Snoepje

De workshops leveren discussie op. Wat is het verschil tussen niveau 4 en 5 van EQF? Wat is bijvoorbeeld het verschil tussen ‘responsible for the full cycle of doing tasks, including reflection’ (niveau 4) en ‘responsible for the full cycle of doing tasks, including reflection on the tasks done by others’ (niveau 5)? Cultuurverschillen maken interpretatie lastig. En niet iedereen is even vaardig in de beheersing van het Engels.

Het project heeft veel kennis en ervaring opgeleverd. Niet alleen een aanzet voor een werkbare vorm van de eqf, maar veel meer. “Het project heeft wel iets weg van het paard van Troje”, zegt Anne Potters die vanuit medefinancier Leonardo da Vinci nauw betrokken was dit project, “waarbij het paard niet gevuld is met

soldaten, maar met innovatoren.” Ze legt uit dat dit project duidelijk heeft gemaakt dat de praktische invulling van de eqf aanzet tot een andere manier van opleiden waarbij het bedrijfsleven nadrukkelijk een rol speelt. Dat zorgt voor een omslag in denken bij docenten.

Ze vertelt dat het project aanvankelijk veel verwarring opleverde. Brussel werkt immers al aan de uitwerking van de eqf. Dat doen ze op basis van beschrijvingen van opleidingen. Huigens begon aan de andere kant, met docenten, leerlingen en mensen uit het beroepenveld met het idee een praktische tool te ontwikkelen. Hij kreeg kritische vragen “Kun je het beter?” Er was soms frictie. Maar Potters beschouwt het project als een ‘snoepje’: “Zo veel energie en betrokkenheid van mensen uit het veld.” Zij is zeer te spreken over het resultaat. “Juist omdat het project zo conceptueel heeft gewerkt, en er een resultaat ligt dat niet is toegespitst op een van de groene sectoren, heeft dit er voor gezorgd dat de kloof tussen praktijk en Brussel kleiner is geworden. Het is breder toepasbaar.”

Het project is afgerond, maar nog niet af. De online assessmenttool is alleen ontwikkeld voor niveau 3. Rien van der Spek, eigenaar van een hoveniersbedrijf, zou met brancheorganisaties van hoveniers en groenvoorzieners (VHG en ELCA) en onderwijsinstellingen verder willen werken aan ontwikkeling van die tool. Het is goed bruikbaar bij ontwikkeling en scholing van personeel, bij selectie van personeel, denkt hij. Hij hoopt dat het kan helpen om de kloof tussen onderwijs en bedrijfsleven te verkleinen. Roc’s hebben belangstelling voor de resultaten van het project, zegt Potters. Bovendien hoopt ze dat het Brusselse beleidsmakers kan helpen bij de invoering van eqf in 2012, want er is nog steeds een kloof tussen de Europese beleidsmakers en het werkveld. Een concreet vervolg is er nog niet. Huigens, die anderhalve week later telefonisch meldt dat hij in Spanje is om een laatste assessment bij te wonen, hoopt dat het werk ergens een vervolg krijgt. □

De resultaten van het project staan op <http://equfas.com>